

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

ΕΦΟΡΕΙΑ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ ΦΩΚΙΔΟΣ

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΑΜΦΙΣΣΑΣ

ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΗ ΣΥΛΛΟΓΗ

Η Άμφισσα στους αιώνες μέσα από τα νομίσματα

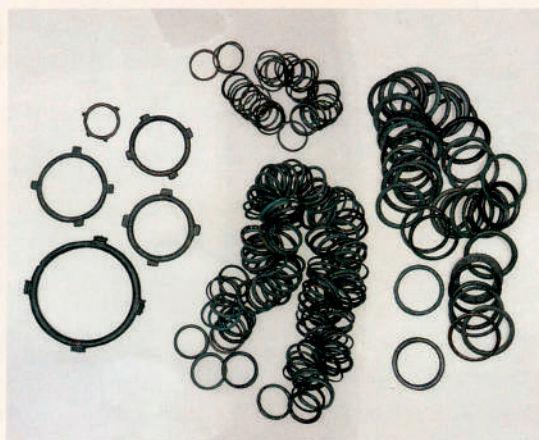
Το νεοσύστατο Αρχαιολογικό Μουσείο Άμφισσας με την ευκαιρία της καθιέρωσης του κοινού ευρωπαϊκού νομίματος, του ΕΥΡΩ, και την ευτυχή συγκυρία της δωρεάς της Νομισματικής Συλλογής του Δρόσου Κραβαρτόγιαννου, αφιερώνει μία αίθουσά του στην ιστορία των συναλλαγών και του χρήματος προσδοκώντας να δώσει στο ευρύ κοινό με τη βοήθεια ειδικών εκθεμάτων και πλούσιων εποπτικών πινάκων όλες εκείνες τις πληροφορίες που θα φωτίσουν την εξαιρετικά σημαντική αυτή ανθρώπινη επινοήση.

Στόχος της αίθουσας αυτής είναι να παρουσιάσει τη συναρπαστική ιστορία του χρήματος από τις πρωτόγονες μορφές του έως τις πιο εξελιγμένες, το άυλο και ηλεκτρονικό χρήμα της σημερινής εποχής, φωτίζοντας όλες τις ενδιαφέρουσες πτυχές του θέματος που αφορούν στην οικονομία, την κοινωνική ανθρωπολογία, την ιστορία και την τέχνη.

ΠΡΟΚΕΡΜΑΤΙΚΟ ΧΡΗΜΑ

Στην ενότητα αυτή παρουσιάζονται η πρακτική του *αντιπραγματισμού* και όλες οι *προκερματικές μορφές* χρήματος, δηλαδή όλα τα έμψυχα ή άψυχα αγαθά που, λόγω της κοινά αποδεκτής τους αξίας, χρησιμοποιούνταν ως χρήματα πριν από την επινοήση του κέρματος. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στην εφεύρεση των μετάλλων και στην καθοριστικής σημασίας χρήση τους ως χρημάτων είτε ως μάζας είτε με τη μορφή χρηστικών αντικειμένων. Το σημαντικότερο όμως έκθεμα της ενότητας αυτής αποτελεί *το εύρημα από το ιερό της Δήμητρας* στη φωκική πόλη του *Έρωκου*, σημερινό Πολύδροσο Παρνασσίδας. Μεταξύ των αφιερωμάτων των πιστών στη σεπτή θεά, που ανακαλύφθηκαν από τον Χρ. Καρούζο το 1928, βρέθηκαν χάλκινα και σιδερένια σκεύη, περόνες, περίτμητα ελάσματα, εφηλίδες (κεφάλια καρφιών), κάτοπτρα, που είναι γνωστό και από τις φιλολογικές πηγές ότι χρησιμοποιούνταν ως χρήματα λόγω της αξίας του μετάλλου.

Εκείνα όμως που μπορούν να θεωρηθούν καθαρά προκερματικές χρηματικές μονάδες είναι οι πολυάριθμοι χάλκινοι και

Προκερματικά χρήματα σε μορφή κρίκων διαφόρων διαμέτρων από το ιερό της Δήμητρας στον Έρωκο Παρνασσίδας (Πολύδροσο). 8ος-7ος αι. π.Χ.

Χαλκώματα, λαϊκά σκεύη από χαλκό που βρέθηκαν φυλαγμένα (αποθησαυρισμένα) σε τάφο-αποθήκη στους Δελφούς το 1998. Τα χάλκινα σκεύη αποτελούσαν έως πολύ πρόσφατα ανταλλακτικό μέσο λόγω της χρησιμότητάς τους και της οικονομικής αξίας του μετάλλου.

σιδερένιοι κρίκοι του 8ου-7ου αιώνα π.Χ., διαφόρων διαμέτρων, που παρουσιάζονται στην ειδική προθήκη. Ανάλογα ευρήματα σε ιερά και τάφους από όλη την Ελλάδα –Ηραίο Άργους, Περαχώρα, Δωδώνη, Νεκρομαντείο Αχέρωντα, Κωρύκειον Άντρον– αλλά και από άλλους πολιτισμούς της Μεσογείου μάς πείθουν ότι οι κρίκοι μαζί με τους *οβελούς* (σούβλες) ήταν η πιο τυποποιημένη προκεραματική χρηματική μονάδα, επειδή διέθεταν συγκεκριμένο σχήμα, μέγεθος και αντίστοιχο βάρος.

ΚΕΡΜΑΤΟΜΟΡΦΟ ΧΡΗΜΑ. ΕΠΙΝΟΗΣΗ - ΕΞΕΛΙΞΗ

Ο μεγαλύτερος σταθμός στην ιστορία του χρήματος υπήρξε η επινοήση του κέρματος τον 7ο αι. π.Χ. στην Ιωνία και τη Λυδία. Παράλληλα, την ίδια εποχή κυκλοφορούν για πρώτη φορά στην Κίνα νομίσματα (*δικέλλες, μαχαιρίδια*), στη συνέχεια κόβονται τα αρχαιότερα νομίσματα του ελλαδικού χώρου, οι αργυροί στατήρες της Αίγινας (*χελώνες*) και της Κορίνθου (*πόλοι*) και τα αργυρά τετράδραχμα της Αθήνας (*γλαύκες*), που έμελλε να γίνουν τα πιο ισχυρά νομίσματα του αρχαίου κόσμου.

Το χρήμα στη μορφή νομίσματος-κέρματος, που καλύπτει έναν χρονικό ορίζοντα 25 αιώνων, αποτελεί το σημαντικότερο σύνολο της αίθουσας και αναπτύσσεται ανάλογα στις σελίδες που ακολουθούν. Μέσα από τα εκθέματα ξετυλίγεται η γοητευτική ιστορία του νομίσματος στον ελλαδικό χώρο με έμφαση στην ευρύτερη περιοχή της Αμφισσας.

Χάλκινα κινέζικα νομίσματα σε σχήμα δικέλλας (τσάπας) και μαχαιριού (3ος αι. π.Χ. περίπου) και νομίσματα της Ολβίας σε σχήμα δελφινιού (525-410 π.Χ.).

ΑΠΟΤΑΜΙΕΥΣΗ - ΦΥΛΑΞΗ - ΔΙΑΚΙΝΗΣΗ

Σε ειδική προθήκη που φιλοξενεί τις σημαντικότερες δραστηριότητες που συνδέονται με τη χρήση του χρήματος, την αποταμίευση, τη φύλαξη και τη διακίνηση, εκτίθεται μια ενδιαφέρουσα σειρά από σκεύη αποθησαυρισμού (κουμπάρδες), καθώς και διάφορες μορφές χάρτινου και πλαστικού χρήματος –*βιβλιάρια τραπεζών, επιταγές, αξιόγραφα, χρεωστικές κάρτες, κάρτες ανάληψης κ.λπ.*–, που συμπληρώνουν την πορεία και την εξέλιξη του χρήματος στα νεότερα χρόνια.

Μορφές αποταμίευσης και διακίνησης χρημάτων.

Η ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΗ ΣΥΛΛΟΓΗ ΤΟΥ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ ΑΜΦΙΣΣΑΣ

Η Νομισματική Συλλογή του Μουσείου συγκροτήθηκε σχεδόν αποκλειστικά από νομίσματα της *Συλλογής Δρόσου Κραβαρτόγιαννου* και εμπλουτίστηκε από τον μεγάλο θησαυρό της Άμφισσας, που βρέθηκε το 1984.

Η ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΗ ΣΥΛΛΟΓΗ ΔΡΟΣΟΥ ΚΡΑΒΑΡΤΟΓΙΑΝΝΟΥ

Ο φαρμακοποιός και εκδότης Δρόσος Κραβαρτόγιαννος, τον Φεβρουάριο του 2000, πρόσφερε γενναιόδωρα στο Αρχαιολογικό Μουσείο Άμφισσας και στη γενέθλια πόλη, τη Νομισματική του Συλλογή, την οποία για μεγάλο χρονικό διάστημα συγκροτούσε με ιδιαίτερο ζήλο, αγάπη και γνώση, καθιστώντας την «κτήμα των πολλών».

Η Συλλογή περιλαμβάνει σημαντικό αριθμό νομισμάτων διαφόρων εποχών:

Νομίσματα αρχαία ελληνικά, ρωμαϊκά, ελληνικών πόλεων στα ρωμαϊκά χρόνια, βυζαντινά, εποχής Φραγκοκρατίας, Βενετοκρατίας, αλλά και «Φοίνικες» του Καποδίστρια, κοπές του Όθωνα και του Γεωργίου Α' καλύπτουν ένα ευρύτατο χρονολογικό φάσμα που ανέρχεται σε 25 αιώνες.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι *θησαυροί*, σύνολα νομισμάτων, επίσης διαφόρων εποχών.

Ως προς την προέλευσή τους, τόσο τα μεμονωμένα νομίσματα –χρυσά, ασημένια και χάλκινα– όσο και οι θησαυροί, στη συντριπτική τους πλειονότητα έχουν «εντοπιότητα». Προέρχονται, δηλαδή, από την ίδια την πόλη της Άμφισσας και την ευρύτερη περιοχή της, γεγονός εξαιρετικά ενδιαφέρον και χρήσιμο για να γνωρίσει κανείς το νόμισμα που διακινήθηκε διά μέσου των αιώνων σε αυτόν τον γεωγραφικό χώρο, και κατά συνέπεια αυτούς με τους οποίους η Άμφισσα είχε σχέσεις και επικοινωνία διαχρονικά. Πίσω από την κυκλοφορία άλλωστε των νομισμάτων κρύβεται η διακίνηση εμπορευμάτων αλλά και στρατευμάτων, ανθρώπων και ιδεών.

Ύστερα από αυτά, είναι αυτονόητη η αξία της *Συλλογής Κραβαρτόγιαννου*, δεδομένου ότι η κυκλοφορία του νομίσματος, αυτού του άμεσου μάρτυρα των γεγονότων, μπορεί να απεικονίσει με τρόπο αδιάψευστο την «παρουσία» της Άμφισσας και της περιοχής της μέσα στην πορεία των αιώνων.

ΦΩΚΙΣ

Συμμαχικά νομίσματα

Η ανάγκη των λαών για απόκτηση ενός ισχυρού κοινού νομίσματος για λόγους πολιτικούς, εμπορικούς, θρησκευτικούς, αλλά και στρατιωτικούς είναι πολύ παλαιά. Το πρόσφατο παράδειγμα των κρατών της Ευρώπης που συγκρότησαν την Ευρωπαϊκή Ένωση και έκοψαν κοινό νόμισμα, το ΕΥΡΩ, είχαν ήδη εφαρμόσει οι αρχαίοι Έλληνες. Διάφορες πόλεις-κράτη, ήδη από τον 4ο αιώνα π.Χ., είχαν συγκροτήσει συμμαχίες, τα «Κοινά» ή τις «Συμπολιτείες», και έκοβαν συμμαχικό νόμισμα με κοινούς τύπους ή κοινά χαρακτηριστικά, ευρύτερης ή συχνότερα πιο περιορισμένης τοπικής εμβέλειας.

ΤΑ ΝΟΜΙΣΜΑΤΑ ΤΩΝ ΑΜΦΙΚΤΥΟΝΩΝ

Ξεχωριστή θέση ανάμεσα στα συμμαχικά νομίσματα κατέχουν οι αργυροί στατήρες που έκοψαν στους Δελφούς στα 336-334 π.Χ. οι Αμφικτύονες, αντιπρόσωποι ελληνικών πόλεων.

Οι Αμφικτύονες έλιωσαν τα νομίσματα που κατά καιρούς είχαν προσφερθεί στο ιερό των Δελφών και έκοψαν νέο νόμισμα με το όνομά τους.

Το 1899, κατά τη διάρκεια εργασιών διάνοιξης δημόσιας οδού στην Αγία Ευθυμία (Μνονία Παρνασσίδας), 10 χλμ. δυτικά της Άμφισσας, αποκαλύφθηκε τυχαία θησαυρός που περιείχε αργυρούς στατήρες Αμφικτυόνων.

Τα εξαιρετικής τέχνης νομίσματα του συνόλου φυλάσσονται από τότε στο Νομισματικό Μουσείο στην Αθήνα.

Χάλκινο νόμισμα που κόπηκε στους Δελφούς στους ρωμαϊκούς χρόνους.

Εμπρόσθια όψη: Η αυτοκράτειρα Φανστίνη Α', σύζυγος του Αντωνίνου του Ενεσβούς (138-161 μ.Χ.) με περίτεχνη κόμμωση.

Επιγραφή, ΘΕΑ ΦΑΥΣΤΙΝΑ.

Οπίσθια όψη: Στεφάνι και στο μέσον επιγραφή, ΠΥΘΙΑ.

Ανάμεσα στους πιο αντιπροσωπευτικούς τύπους νομισμάτων που έκοψε το ΚΟΙΝΟΝ ΤΩΝ ΦΩΚΕΩΝ στην περιοχή είναι και αυτοί με τα χαρακτηριστικά γράμματα Φ και ΦΩ [ΦΩΚΕΩΝ] μέσα σε στεφάνι. Μέσα 4ου αιώνα π.Χ.

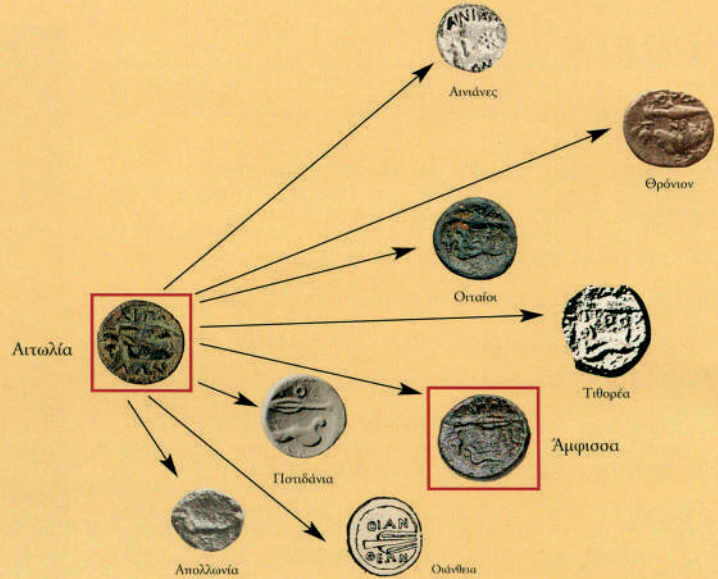
Εμπρόσθια όψη: Κεφαλή Δήμητρας με πέπλο και στεφάνι από στάχεις. Οπίσθια όψη: Ο Απόλλων κάθεται στον ομφαλό. Κρατεί κλαδί δάφνης και στηρίζει το δεξί του χέρι στη λύρα. Στο πεδίο τρίπους. Επιγραφή, ΑΜΦΙ ΚΤΙΟ.

ΑΙΤΩΛΙΑ

«ΑΙΤΩΛΙΚΗ ΣΥΜΠΟΛΙΤΕΙΑ»

Πόλεις-κράτη ή έθνη της κεντρικής Ελλάδας που υπήρξαν μέλη της Αιτωλικής Συμπολιτείας, της αρχής που καθόριζε το πολιτικό γίγνεσθαι της περιοχής από τα μέσα περίπου του 3ου αιώνα π.Χ., έκοψαν χάλκινα νομίσματα υιοθετώντας τον εικονογραφικό τύπο των χάλκινων νομισμάτων της Αιτωλικής Συμπολιτείας/Αιτωλών, με την προσθήκη του δικού τους ονόματος.

ΑΜΦΙΣΣΑ

Η Άμφισσα, πόλη των Οζολών Λοκρών, ως πόλη-κράτος μέλος της Αιτωλικής Συμπολιτείας, τα μόνα νομίσματα που έκοψε στους αρχαίους χρόνους είναι χάλκινες εκδόσεις του τύπου νομισμάτων της Αιτωλικής Συμπολιτείας/Αιτωλών, πάνω στα οποία όμως χάραξε το δικό της όνομα: ΑΜΦΙΣΣΕΩΝ. Στην εμπρόσθια όψη αποτυπώθηκε η κεφαλή του Απόλλωνα.

Οπίσθια όψη δύο χάλκινων νομισμάτων της Άμφισσας. Μέσα 3ου-αρχές 2ου αι. π.Χ.
Επιγραφή, ΑΜΦΙΣΣΕΩΝ ανάμεσα σε αιχμή δόρατος επάνω και σιαγόνα κάπρου. Σύμβολα: Αστέρι και σταφύλι και μονογράφημα του ονόματος του δημόσιου άρχοντα, του υπεύθυνου πιθανότατα για την κοπή των νομισμάτων.

ΚΑΛΛΙΟΝ

Στην Καλλίπολη/Κάλλιον, την ανατολικότερη πόλη της Αιτωλίας, και συγκεκριμένα στην «Οικία του Αρχείου», πριν η περιοχή κατακλυσθεί από τα νερά του Μόρνου το 1979, εντοπίστηκε μεγάλος αριθμός πήλινων σφραγισμάτων.

Τα σφραγίσματα ήταν μικρά κομμάτια νωπού πηλού με τα οποία σφράγιζαν, όπως με το βουλοκέρι, τους τυλιγμένους σε ρολό παπύρους, καθώς αυτά τοποθετούνταν πάνω στην κλωστή που έδενε τον κάθε πάπυρο.

Συχνά είχαν εικονογραφικούς τύπους που σχετίζονταν με εκείνους των νομισμάτων.

Πήλινο σφράγισμα από την Καλλίπολη/Κάλλιον και νόμισμα Αιτωλών με τον ίδιο εικονογραφικό τύπο: αιχμή δόρατος.

Ο ΘΗΣΑΥΡΟΣ ΤΗΣ ΑΜΦΙΣΣΑΣ

Τυχαίο εύρημα στα 1984. Ο θησαυρός περιλαμβάνει περίπου 1000 –χάλκινα κυρίως και αργυρά– νομίσματα κλασικών και ελληνοιστικών χρόνων.

Ανάμεσα σε αυτά σημαντική θέση κατέχει το μοναδικό χρυσό νόμισμα του θησαυρού, η δραχμή των Αιτωλών.

Εκτός από νομίσματα γειτονικών με την Άμφισσα περιοχών, όπως θα ήταν αναμενόμενο, βρέθηκαν κοπές και από άλλες πιο απομακρυσμένες περιοχές, όπως από τη Μεσσηνή και την Αρκαδία, αλλά και τη Λευκάδα, τη βόρεια Εύβοια και την Αίνο στη Θράκη.

Από τη σύνθεση του θησαυρού συμπεραίνεται η άνετη διακίνηση των νομισμάτων στον αρχαίο κόσμο και επομένως η επικοινωνία της Άμφισσας με άλλες πόλεις-κράτη και αρχές.

Η ΑΙΤΩΛΙΑ

Οι Αιτωλοί μετά τη νίκη τους εναντίον των Γαλατών το 279 π.Χ. αφιέρωσαν άγαλμα στο ιερό των Δελφών:

Απεικονίστηκε η Αιτωλία, η επώνυμη ηρωίδα των Αιτωλών, να κάθεται σε τρόπαιο που το αποτελούσε σωρός από εχθρικά όπλα.

Το ίδιο το άγαλμα, στημένο στα δυτικά του μεγάλου ναού, είδε και περιέγραψε ο Πausanias όταν περιηγήθηκε τους Δελφούς.

Σήμερα δεν σώζονται παρά ελάχιστα λείψανα από αυτό. Ωστόσο, το σημαντικό αυτό αιτωλικό ανάθημα διασώθηκε όπως απεικονίστηκε στη μικρή κυκλική επιφάνεια του σπουδαίου χρυσού νομίσματος του θησαυρού (παραπάνω).

Χρυσή δραχμή των Αιτωλών Τέλη 3ου αιώνα π.Χ.

*Εμπρόσθια όψη: Κεφαλή του Ηρακλή.
Οπίσθια όψη: Η Αιτωλία με πλατύγυρο κάλυμμα στην κεφαλή κάθεται πάνω σε σωρό από ασπίδες. Κρατεί στα χέρια δόρυ και μικρή Νίκη.*

Πρόκειται για ελεύθερη απόδοση του αιτωλικού αγάλματος που αφιερώθηκε στο ιερό των Δελφών.

ΘΗΣΑΥΡΟΙ

Πέντε θησαυροί με αρχαία ελληνικά νομίσματα από διάφορες θέσεις της ευρύτερης περιοχής της κεντρικής Ελλάδας εκτίθενται σε αυτή την ενότητα.

Ανάμεσά τους, ο *θησαυρός της Ελάτειας*, με τοπικές

κοπές, και τμήμα του *θησαυρού του Γαλαξειδίου*, με μακεδονικά νομίσματα που ανέσυρε δύτης μέσα σε πήλινο δοχείο από τη θαλάσσια περιοχή του όρμου Ανεμοκάμπι τη δεκαετία του 1960.

«**Νομισματικός θησαυρός**» είναι ένα σύνολο νομισμάτων που βρέθηκαν μαζί, ανεξαρτήτως αριθμού τεμαχίων, μετάλλου ή υποδιαίρεσης. Πολλές φορές μαζί με τα νομίσματα διασώθηκαν και τα *αγγεία* μέσα στα οποία ο κάτοχος είχε διαφυλάξει τα νομίσματά του. Από τα αγγεία αυτά συχνότατα έχουν διατηρηθεί τα μεταλλικά και τα πήλινα, έστω και κατακεραματισμένα, όχι όμως τα δερμάτινα ή υφασμάτινα *πουγκιά* ή τα ξύλινα *κιβωτίδια*, που, όπως είναι ευνόητο, καταστράφηκαν από τη μακροχρόνια παραμονή τους στο έδαφος.

Οι θησαυροί, ανάλογα με τη σύνθεσή τους και τα ανασκαφικά δεδομένα, κατατάσσονται από τους μελετητές σε διάφορες κατηγορίες: σύνολα «*αποθησαυρισμού*» από επιλεγμένα νομίσματα που συγκεντρώνει προσεκτικά ο κάτοχος, συχνά για μεγάλα χρονικά διαστήματα, «*αναθηματικοί*» ή «*εγκαταλελειμμένοι*» θησαυροί σε θεμέλια οικοδομημάτων, σε ιερά ή τάφους, «*τυχαίες απώλειες*», όπως θησαυροί που βρέθηκαν σε ναυάγια, αλλά και «*αποκρύψεις έκτακτης ανάγκης*», σε περιπτώσεις για παράδειγμα που, υπό το κράτος εχθρικής εισβολής, ο κάτοχος αποκρύπτει βιαστικά το θησαυρό μέσα στους τοίχους ή στο δάπεδο της οικίας του.

Λεπτομέρεια από ενημερωτικό πίνακα των Μουσείων. Αγγείο με νομίσματα που ο κάτοχός τους θάβει μέσα στο χώμα. Από χειρόγραφο του 15ου αι.

Μεμονωμένα αρχαία ελληνικά νομίσματα και ελληνικών πόλεων στους ρωμαϊκούς χρόνους

Από τη Σικελία μέχρι τη Χαλκίδα και από τη Μεγαρίδα
μέχρι την Αλεξάνδρεια της Αιγύπτου

Ο Αινείας φεύγοντας από την κατεστραμμένη Τροία πήρε
στον ώμο τον ηλικιωμένο πατέρα του Αγχίση και από το
χέρι τον γιο του Ασκάριο για να τους σώσει.
Το δημοφιλές αυτό και ενδιαφέρον θέμα αποτυπωμένο σε
νόμισμα και σε επιτύμβια στήλη.

Επιτύμβια στήλη. Museo di
Antichità, Τορίνο. 2ος αι. μ.Χ.

Νόμισμα Πατρών ρωμαϊκών
χρόνων. Από τη Συλλογή
Δρόσου Κραβαρτόγιαννου.
Αρχαιολογικό Μουσείο
Άμφισσας.

Σικυών.

Ίλιον Τρωάδος,
ρωμαϊκών χρόνων.
Ο Έκτωρ με πολεμική
εξάρτηση.

Θεσσαλονίκη.

Χαλκίδα.

Πάτραι, ρωμαϊκών χρόνων.
Λύκαινα που τρέφει
τον Ρωμύλο και τον Ρώμο.

Θήβαι.

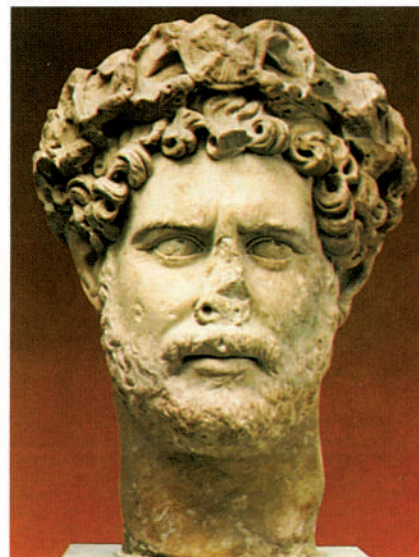

Σικυών.

ΡΩΜΑΪΚΟΙ ΚΑΙ ΥΣΤΕΡΟΡΩΜΑΪΚΟΙ ΧΡΟΝΟΙ

Εκτίθενται μεμονωμένα νομίσματα και ανάμεσά τους ο θησαυρός από την περιοχή της Άμφισσας που εντοπίστηκε πριν από το 1992, με 800 περίπου υστερορωμαϊκές κοπές και «μικρές χάλκινες υποδιαιρέσεις του 5ου αιώνα μ.Χ.».

Στο πολύ περιορισμένο πεδίο των 8-10 χιλιοστών περίπου, ενός μεγάλου αριθμού από τα νομίσματα του θησαυρού της Άμφισσας διακρίνονται τα μονογραφήματα των ονομάτων των αυτοκρατόρων μέσα σε στεφάνι, όπως του αυτοκράτορα Μαρκιανού (450-457 μ.Χ.) και του αυτοκράτορα Λέοντος Α' (457-474 μ.Χ.).

Προτομή του Αδριανού.
Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο, Αθήνα.

Ο Αδριανός σε εμπρόσθια όψη χάλκινου ρωμαϊκού νομίσματος (sestertius) 117-138 μ.Χ.
Ο Ρωμαίος αυτοκράτορας Αδριανός ενδιαφέρθηκε ιδιαίτερα για τον ιερό χώρο των Δελφών.

Αρκάδιος, σόλιδος. Χρονολογία κοπής, 397-402 μ.Χ.
Εμπρόσθια όψη: Προτομή μετωπική του αυτοκράτορα με περικεφαλαία και διάδημα. Στο στήθος έχει ασπίδα και θώρακα, ενώ πίσω από τον δεξιό ώμο διακρίνεται δόρυ.
Οπίσθια όψη: Η προσωποποιημένη Κωνσταντινούπολη κάθεται μετωπικά. Κρατεί στο δεξί χέρι σκήπτρο και στο αριστερό Νίκη πάνω σε σφαίρα. Στηρίζει το δεξί της πόδι σε πλώρη πλοίου.

ΒΥΖΑΝΤΙΝΑ ΝΟΜΙΣΜΑΤΑ

Ένας μεγάλος αριθμός, χάλκινων κυρίως, κοπών καταλαμβάνει αυτή την ενότητα με νομίσματα από τους *παλαιοχριστιανικούς χρόνους* (5ος-6ος αι.) έως την περίοδο της δυναστείας των *Κομνηνών και των Αγγέλων* (12ος-αρχές 13ου αι.).

Λέων ΣΤ' ο Σοφός. Φόλλις.
Εμπρόσθια όψη: Ο αυτοκράτορας
σε μετωπική προτομή.
Οπίσθια όψη: Επιγραφή σε τέσσερις σειρές:
ΛΕΩΝ ΕΝ ΘΕΩ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΡΩΜΑΙΩΝ.

Ασημένιο νόμισμα (μυλιαρήσιο)
του Ιωάννη Τζιμισκή (969-976).

Χάλκινο βυζαντινό νόμισμα, φόλλις, του 11ου αι.
Οπίσθια όψη: Επιγραφή, ανάμεσα στις κεραίες
του σταυρού, Ι(ησού)Σ Χ(ριστό)Σ ΝΙΚΑ.

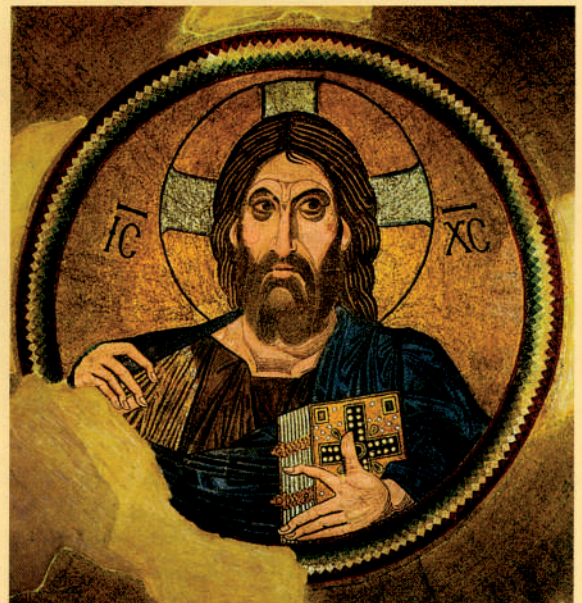

Μιχαήλ Ζ' Δούκας και Μαρία.
Μυλιαρήσιο (1071-1078).

Ο Χριστός Παντοκράτωρ
στην εμπρόσθια όψη χάλκινου
νομίσματος, με χρονολογία
κοπής 976-1030/35.

Ο Χριστός Παντοκράτωρ
την ίδια εποχή απεικονίζεται
στον τρούλλο των ναών.
Ψηφιδωτό από τη Μονή Δαφνίου.

ΒΕΝΕΤΟΚΡΑΤΙΑ

Η οικονομική διεύθυνση της Γαληνοτάτης Δημοκρατίας της Βενετίας σε βυζαντινά εδάφη, παράλια και νησιωτικά κυρίως αλλά και γενικά σε καίριες εμπορικές θέσεις, όπως η ίδια το επιδίωξε συστηματικά, ψηλαφάται άμεσα, μεταξύ άλλων, και από την παρουσία βενετικών νομισμάτων στον ελλαδικό χώρο. Από τον 13ο έως και τον 18ο αιώνα, βενετικές κοπές όπως χρυσά ducati, ασημένια grossi και soldini, από κράμα torneselli αλλά και ποικίλες χάλκινες κοπές κυκλοφόρησαν ευρέως στην Ανατολική Μεσόγειο γενικότερα.

Grosso,
ασημένιο νόμισμα,
του δόγη
Pietro Gradenigo,
1289-1311.

Tornesello,
νόμισμα από κράμα,
του δόγη Andrea
Contarini,
1368-1382.

Soldino,
ασημένιο νόμισμα,
του δόγη
Francesco Dandolo,
1329-1339.

Gazzetta,
χάλκινο «ανώνυμο»
βενετικό νόμισμα
του 17ου αι., για τις
ανάγκες του «στόλου
και της Πελοποννήσου».

Zecchino,
χρυσό νόμισμα,
του δόγη
Lodovico Manin,
1788-1797.

Ο φτερωτός λέων, το έμβλημα της Βενετικής Δημοκρατίας, που απεικονίστηκε και στα νομίσματά της. Από Πορτολάνο που εκδόθηκε στη Βενετία το 1729. Μουσείο Μπενάκη, Αθήνα.

ΦΡΑΓΚΟΚΡΑΤΙΑ

Οι Stromoncourt «αυθέντες των Σαλώνων»

Μετά την Δ΄ Σταυροφορία το 1204, διάφοροι αξιωματούχοι της Δύσης κατακερματίζοντας τον κορμό της γηραιάς Βυζαντινής Αυτοκρατορίας έγιναν κυρίαρχοι σε ελλαδικά εδάφη εγκαθιστώντας την εποχή της *Φραγκοκρατίας/Λατινοκρατίας* στην Ελλάδα. Η Φωκίδα και η ευρύτερη περιοχή

της Στερεάς Ελλάδας, από την Αιτωλία δυτικά μέχρι τη Βοιωτία, ως το 1311, διαμορφώθηκε σε βαρονία και περιήλθε στην κυριαρχία της γαλλικής δυναστείας των Stromoncourt (Autremencourt), οι οποίοι όρισαν ως έδρα τους την Άμφισσα/Σάλωνα και έκτισαν κάστρο στην ακρόπολή της.

Η εκδίωξη της Κωνσταντινούπολης από τους Σταυροφόρους το 1204. Από ψηφιοποίηση του 19ου αιώνα.

The capture of Constantinople by the Crusaders in 1204. From a 19th century lithograph.

Η ακρόπολη της Άμφισσας (Σαλώνων) από αριστερά ο Πύργος της Επισκοπής. Η εικόνα προέρχεται από τον 19ο αιώνα. Η εικόνα είναι από την συλλογή του Μουσείου Εθνομυθολογικού Στάθου Αθηνών.

The acropolis of Amfissa (Salona) from the left the Episcopos Tower. The image is from the 19th century. The image is from the collection of the Ethnomythological Center of Athens.

Το κάστρο του Φραγκοκράτη (Stromoncourt) στην Άμφισσα, από το βιβλίο του Γεωργίου Κωνσταντίνου «Η ιστορία της Ελλάδας» (1852). Η εικόνα είναι από την συλλογή του Μουσείου Εθνομυθολογικού Στάθου Αθηνών.

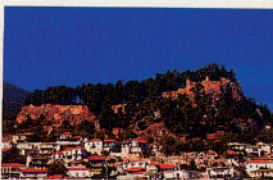
The castle of Stromoncourt (Autremencourt) in Amfissa, from the book of George Konstantinos «The History of Greece» (1852). The image is from the collection of the Ethnomythological Center of Athens.

The Stromoncourt, 'lords of Salona'

After the 4th Crusade in 1204, the Western magnates carved up most of the old Byzantine Empire and established themselves on Greek soil, thus introducing Frankish (Western Christian) rule to Greece.

By 1311 Phokis and the greater region of central Greece, from Aetolia to Boeotia, was divided into baronies and placed under the rule of the French dynasty of Stromoncourt (Autremencourt), who made Amfissa (Salona) their seat and built a fortress on its acropolis.

This new Frankish dominion flourished and stood out among the other Frankish territories on Greek soil.

Το κάστρο των Σαλώνων.

The castle of Salona.

Το κάστρο των Σαλώνων από αριστερά και δεξιά ο Πύργος της Επισκοπής και ο Πύργος της Ακρόπολης. Η εικόνα είναι από την συλλογή του Μουσείου Εθνομυθολογικού Στάθου Αθηνών.

The castle of Salona from the left and right the Episcopos Tower and the Acropolis Tower. The image is from the collection of the Ethnomythological Center of Athens.

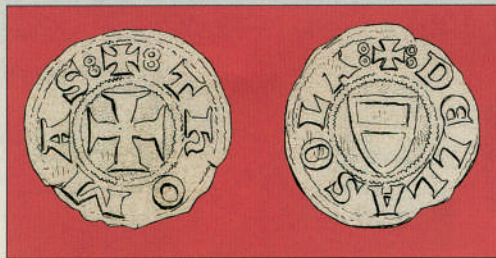

Θ Η Σ Α Υ Ρ Ο Ι. Διακρίνονται στο κάτω μέρος της ενότητας διάφοροι θησαυροί από την περιοχή, που εκτίθενται σε αυτή την ενότητα, με νομίσματα Βενετοκρατίας και Φραγκοκρατίας τα οποία πιστοποιούν την παρουσία των Δυτικών στα ελλαδικά εδάφη.

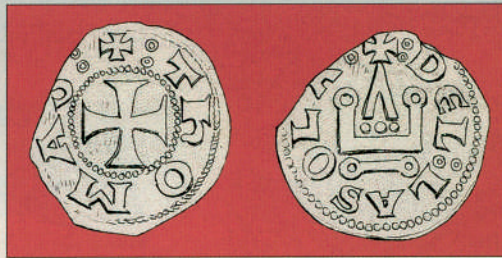
Τα νομίσματα των ΣΑΛΩΝΩΝ, τέλη 13ου-αρχές 14ου αιώνα

Ο «αυθέντης Thomas III de Stromoncourt» (1294-1311) έκοψε νομίσματα στον τύπο των δυτικών deniers tournois από κράμα χαλκού και αργύρου.

Πάνω σε αυτά χάραξε το όνομα το δικό του αλλά και αυτό της πόλης των Σαλώνων.

Εμπρόσθια όψη: Σταυρός και κυκλικά η επιγραφή, THOMAS.
Οπίσθια όψη: Θυρεός και κυκλικά η επιγραφή, DELLA SOLA.

Εμπρόσθια όψη: Σταυρός και κυκλικά η επιγραφή, THOMAS.
Οπίσθια όψη: Σχηματοποιημένος πύργος και κυκλικά η επιγραφή, DELLA SOLA.

ΝΕΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΚΡΑΤΟΣ

«Οι Φοίνικες του Καποδίστρια»

Με αυτό το όνομα είναι γνωστά τα πρώτα νομίσματα από ασήμι και χαλκό του νέου ελληνικού κράτους που έθεσε σε κυκλοφορία από το 1828 και μετά, ο κυβερνήτης Ιωάννης Καποδίστριας. Τα πρώτα αυτά νομίσματα κόπηκαν στην Αίγινα, όπου επίσης είχαν κοπεί και τα αρχαιότερα νομίσματα του ελλαδικού χώρου, οι γνωστές «χελώνες», τον 6ο αιώνα π.Χ.

Η θεματογραφία τους συμβολική και ο παραλληλισμός του μυθικού πτηνού που αναγεννάται από την τέφρα του με την Ελλάδα η οποία μόλις εξήλθε από την τουρκική δουλεία είναι εύκολα αναγνωρίσιμος.

Ο κυβερνήτης Ιωάννης Καποδίστριας.
Πίνακας του Διον. Τσόκου.
Εθνικό Ιστορικό Μουσείο, Αθήνα.

«Φοίνικας του Καποδίστρια». Χάλκινο νόμισμα.

Εμπρόσθια όψη: Κυκλική η επιγραφή, ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΕΙΑ. Στο κέντρο, φοίνικας. Επάνω αριστερά ακτίνες, στο κέντρο σταυρός, κάτω ,αωκα (1821).

Οπίσθια όψη: Κυκλική η επιγραφή, ΚΥΒΕΡΝΗΤΗΣ Ι.Α. ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ. Μέσα σε στεφάνι ελιάς η αξία του νομίσματος, 20 λεπτά. Κάτω, η χρονολογία κοπής, 1831.

Η πρώτη δραχμή του νεότερου ελληνικού κράτους κόπηκε επί Όθωνα το 1832.

Εμπρόσθια όψη: Νεανικό πορτρέτο του Όθωνα και κυκλική η επιγραφή, ΟΘΩΝ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ. Οπίσθια όψη: Ο θυρεός του Όθωνα, η αξία του νομίσματος, 1 ΔΡΑΧΜΗ, και η χρονολογία κοπής, 1832.

ΑΠΟ ΤΗ ΔΡΑΧΜΗ ΣΤΟ ΕΥΡΩ

Η τελευταία προθήκη της αίθουσας, αφιερωμένη στα διεθνή, τα κοινά και τα ισχυρά νομίσματα του παρελθόντος, αποχαιρετά τη *δραχμή*, το νόμισμα που συνδέθηκε με τις τύχες της Ελλάδας για 168 ολόκληρα χρόνια και από την 1η Ιανουαρίου 2002 πέρασε στην ιστορία, και υποδέχεται το νέο κοινό ευρωπαϊκό νόμισμα, το *ευρώ*, με όσα αυτό προοιωνίζεται για την ευημερία των λαών της Ευρώπης.

Τις πληροφορίες που παρέχει η αίθουσα για το χρήμα και τις συναλλαγές αλλά και την ανάγκη για συνεχή ενημέρωση συμπληρώνει ποικίλο ηλεκτρονικό υλικό με δυνατότητα διάδρασης μέσω του ηλεκτρονικού υπολογιστή και της *σθόνης αφής* (*touch screen*).

Η τελευταία δραχμή του νεότερου ελληνικού κράτους

Εμπρόσθια όψη: Ιστοφόρο της Ελληνικής Επανάστασης και κυκλική η επιγραφή, ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ.

Η αξία του νομίσματος και η χρονολογία κοπής, 1988.

Οπίσθια όψη: Πορτρέτο της Μπουμπουλίνας με αναγραφή του ονόματός της.

Ευρώ.

Εμπρόσθια όψη: Κοινή ευρωπαϊκή όψη με τον χάρτη της Ευρώπης και την αξία του νομίσματος, 1 EURO.

Οπίσθια όψη: Ελληνική εθνική όψη με αντίγραφο αθηναϊκού τετραδράχμου του 5ου αι. π.Χ. που περιβάλλεται από 12 αστέρια.

Κείμενα, οργάνωση, επιμέλεια εντύπου: Μίνα Γαλάνη-Κρίκου
Κείμενα προκερματικού και σύγχρονου χρήματος: Δέσποινα Πικοπούλου-Τσολάκη

© ΥΠΠΟ, Εφορεία Αρχαιοτήτων Φωκίδος

Το παρόν έντυπο τυπώθηκε στο πλαίσιο των Ευρωπαϊκών Ημερών Πολιτιστικής Κληρονομιάς 27-29 Σεπτεμβρίου 2002 και επανατυπώνεται (2023) στο πλαίσιο του υποέργου «Ανακαλύπτοντας τη Φωκίδα. Εκπαιδευτικές δράσεις σε μουσεία και αρχαιολογικούς χώρους της Εφορείας Αρχαιοτήτων Φωκίδος».

ISBN 960-8063-79-5